

УДК 342.95

**ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТИ ТА НАУКИ****FOREIGN EXPERIENCE ADMINISTRATIVE FRAMEWORK
OF EDUCATION AND SCIENCE****Савіщенко В.М.,***кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

Статтю присвячено дослідженню зарубіжного досвіду адміністративно-правового забезпечення освіти та науки. В процесі дослідження проаналізовано особливості адміністративно-правового забезпечення освіти та науки таких країн, як Австрія, Казахстан, Канада, Китайська Народна Республіка, Мексика, Німеччина, Сполучені Штати Америки, Швеція; окреслено позитивні інновації, які б дозволили вдосконалити адміністративно-правове забезпечення освіти та науки, провести ефективні освітньо-наукові реформи в Україні.

Ключові слова: зарубіжний досвід, адміністративно-правове забезпечення, освіта і наука, позитивні інновації, якість освіти.

Статья посвящена исследованию зарубежного опыта административно-правового обеспечения образования и науки. В процессе исследования проанализированы особенности административно-правового обеспечения образования и науки таких стран, как Австрия, Казахстан, Канада, Китай, Мексика, Германия, Соединённые Штаты Америки, Швеция; определены положительные инновации, которые бы позволили усовершенствовать административно-правовое обеспечение образования и науки, провести эффективные образовательные реформы в Украине.

Ключевые слова: зарубежный опыт, административно-правовое обеспечение, образование и наука, положительные инновации, качество образования.

The article studies the foreign experience of administrative and legal support education and research. The study analyzed the features of the administrative and legal support education and research in countries such as Austria, Kazakhstan, Canada, People's Republic of China, Mexico, Germany, United States, Sweden; outlines the positive innovations that would improve the administrative and legal framework of education and science, to conduct effective educational and scientific reforms in Ukraine.

Key words: international experience, administrative and legal support, education and science, positive innovation, quality education.

Актуальність теми. Динамічний характер розвитку економічних, політичних, соціально-культурних відносин диктує нові, більш високі вимоги до адміністративно-правового забезпечення освіти та науки в Україні. Враховуючи існуючі протиріччя теорії та практики адміністративно-правового забезпечення освіти та науки в Україні, постає необхідність винайдення оптимальних напрямів їх

розв'язання. В цьому аспекті особливої актуальності набуває дослідження зарубіжного досвіду адміністративно-правового забезпечення науки та освіти – правового регулювання відносин у сфері освіти та науки, організації освітнього процесу, фінансування, створення матеріально-технічних умов, підготовки професійних педагогічних та наукових кадрів.

Як свідчить двадцятирічний період реформування вітчизняної системи освіти та науки, спроби точного копіювання зарубіжного досвіду призводять до шкоди чи надто малих результатів. Цінним, на наш погляд, є використання перспективних підходів до здійснення адміністративно-правового забезпечення освіти і науки зарубіжних країн, врахування позитивних інновацій національних освітніх систем розвинених країн світу, відмова від прорахунків і помилок, допущених при модернізації освітньо-наукових комплексів. При цьому слід зауважити, що освітні системи обумовлюються не тільки існуючим державним ладом, а й мають глибинні зв'язки з культурою та історією народу. Тому вдалий досвід інших країн повинен бути трансформований крізь призму історичних, суспільно-політичних, культурних особливостей України, національної педагогічної спадщини.

Сутність і значущість вказаної проблеми були розглянуті дослідниками з різних сторін і отримали численні варіанти їх розв'язання. Роботи Л.А. Арєф'єва, Н.С. Борєцької, С.В. Гали, І.Г. Животовської, Н.В. Пазюри висвітлюють реформу освітньої галузі Китайської Народної Республіки, досвід впровадження Проектів «211», «985», перетворення КНР на одного з лідерів міжнародної освіти. Питання фінансування вищої освіти Китаю, підготовки висококваліфікованих кадрів розглянули дослідники Ван Ляньцєнь, Ху Мін, Ф. Сун, Сюй Цзе, Шу Чжан.

Наукові розвідки у сфері якості освіти та науки Німеччини знайшли своє відображення у працях К. Арнольда, Х. Бамбаха, С. Бойтеля, Р. Брокмейєра, Ф. Вінтера, Дж. Гут, В. Захера, Х. Інкенкампа, Х. Кландта, К. Тилльманна, К. Фолькмана, А. Юргенса та ін.

Цікаві думки стосовно політики модернізації системи підготовки кадрів, результатів освітніх реформ, що проводилися в Мексиці, висловили в своїх роботах Ш. Андерсон, В. Вріс, А. Кербера.

Значний внесок у розробку питання побудови національної системи забезпечення якості вищої освіти Республіки Казахстан зробили В. Бишимбаєва, Ш. Каланова.

Найбільш вагомі вітчизняні дослідження у сфері адміністративно-правового забезпечення науки й освіти проведені такими науковцями, як Н. В. Абашкіна, М. А. Аніщенко, Ю. В. Аранович, Я. М. Бельмаз, Н. О. Бондарчук, В. І. Глухова, Г. В. Жаворонкова, І. В. Жерноклеєв, Є. С. Ісмаїлов, Т. С. Кошманова, К. А. Марков, В. В. Маслова, Н. В. Махиня, Н. І. Мачинська, О. Ю. Озерська, А. І. Турчин, О. В. Шапочкіна та ін.

Критичний аналіз наукових праць показує, що теоретичні уявлення про використання зарубіжного досвіду адміністративно-правового забезпечення освіти та науки в Україні є здебільшого частковими, концептуально не скоординованими, нерідко суперечливими. Втім, вивчення успішних реформ, проведених в Австрії, Казахстані, Канаді, Китайській Народній Республіці, Німеччині, Сполучених Штатах Америки, Швеції, може стати універсальним фактором, який допоможе Україні стати рівноправним партнером на світовому ринку освітніх послуг.

Метою статті є віднайдення прогресивних інновацій в досвіді зарубіжних країн, які б дозволили провести ефективні освітньо-наукові реформи, вдосконалити адміністративно-правове забезпечення освіти та науки в Україні.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання: проаналізувати особливості адміністративно-правового забезпечення освіти та науки таких країн, як Австрія, Казахстан, Канада, Китайська Народна Республіка, Мексика, Сполучені Штати Америки, Німеччина, Швеція; визначити принципи вдосконалення адміністративно-правового забезпечення сфери освіти та науки в Україні.

Виклад основного матеріалу. Більшість найкращих вишів світу, за рейтингами «Таймс», «Шанхайський», є приватними і характеризуються високим рівнем автоно-

мії. Автономія (від гр. *autos* – сам і *nomos* – закон) – право установи, підприємства, організації самостійно вирішувати певні питання [1, с. 13]. Реалізація права на автономію у світовій практиці визнана необхідною умовою діяльності вищих навчальних закладів, одним із дієвіших факторів розвитку системи освіти. За результатами досліджень, проведених Європейською асоціацією університетів, право закладів вищої освіти на автономію має кілька вимірів – академічний, організаційний, кадровий, фінансовий [2]. Формування автономного статусу навчальних закладів відбувається перш за все на правовому рівні. Наприклад, в Австрії в 2002 р. Актом про університети була проголошена повна автономія університетів [3]. Необхідно відмітити позитивний вплив європейського досвіду у сфері освіти на вітчизняне законодавство. В новому Законі України «Про вищу освіту» ст. 32 [4] передбачається широкий спектр фінансових, кадрових, організаційних питань, які виші мають право вирішувати самостійно. Проте реальний стан автономізації українських ВНЗ значно нижчий ніж європейських. Таке відставання, на наш погляд, обумовлено історичним спадком авторитарного управління системою освіти та науки за часів СРСР, наслідками суперечливих освітніх реформ у період незалежності України, довготривалим викорінюванням культури університетської автономії. Враховуючи суспільно-політичні особливості, в яких розвивалася система освіти та науки України впродовж останнього століття, процес автономізації вітчизняних вишів відбувається уповільнено.

Особливе місце займає позиція провідних українських педагогів, що якість освіти в умовах інноваційного розвитку суспільства виступає головним критерієм ефективності роботи навчального закладу. Безперечним досягненням вітчизняного законодавства є розділ V «Забезпечення якості вищої освіти» Закону України «Про вищу освіту» [4]. Статтею 16 зазначеного розділу передбачається створення системи забезпечення якості вищої освіти, до якої входять: 1) система внутрішнього забезпечення якості вищої освіти, 2) система зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності ВНЗ та якості вищої освіти, 3) система забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти.

Враховуючи, що система освіти, в широкому розумінні, – це і дошкільна, і початкова, і загально-середня, і вища освіта, то й процес забезпечення якості вищої освіти слід було б розпочинати з підвищення якості дошкільної, початкової, загально-середньої освіти. Такий підхід забезпечив би поступовість і узгодженість процесу реформування всієї системи освіти, а не окремої її складової – вищої освіти. Отже, вітчизняна система освіти потребує забезпечення якості на всіх рівнях.

Разом із розбудовою Європейського Союзу зростає роль Німеччини як політичного, культурного та економічного лідера. Звернемося до досвіду розбудови цілісної освітньої системи об'єднаної Німеччини, яка змогла подолати негативний спадок тоталітарного управління середньою і вищою освітою на землях НДР.

Серед характерних ознак системи освіти Німеччини є зростання охоплення дітей дошкільною підготовкою, глибока диференціація середньої освіти і масовість дуальної професійно-ремісничої підготовки.

Значну увагу керівництво держави приділяє якості освіти. Контроль та оцінювання діяльності шкіл передбачено як на федеративному рівні – законодавстві всіх земель Німеччини, так і на загальнодержавному рівні законом про загальну середню освіту [5]. Аналіз освітнього законодавства Німеччини та практика правозастосування дозволяє виокремити такі позитивні підходи до здійснення контролю за діяльністю навчальних закладів: 1) важливість участі учнів та їхніх батьків у процесі оцінювання шкіл; 2) публікація одержаних результатів оцінювання

шкіл; 3) метою перевірки та оцінювання є виявлення як недоліків, так і досягнень навчальних закладів; 4) процедура оцінювання шкіл передбачає пріоритетність контролю навчального процесу.

В Німеччині встановлена трирівнева система оцінювання якості загальної середньої освіти. Перший рівень – внутрішнє оцінювання, яке проводить робоча група кожні три роки. До її складу входять вчителі, представники адміністрації, учні та батьки. Робоча група вивчає звіти, проводить анкетування вчителів та учнів, готує підсумковий аналітичний звіт (запроваджений з 1993 р. за рекомендацією Конференції міністрів освіти земель). Другий рівень контролю – зовнішнє оцінювання проводиться щоп'ять років спеціальною комісією, до складу якої входять зовнішні експерти (представники шкільного інспекторату) та представники педагогічного колективу, учні, батьки, можливе також залучення представників Інституту якості освіти, міністерства федеральних земель. Зовнішнє оцінювання проходить у два етапи. На першому – вивчається результати внутрішнього оцінювання, навчальна документація. На другому – здійснюється педагогічне спостереження, анкетування учнів, батьків та вчителів. Зовнішнє оцінювання спрямовано на підвищення якості педагогічного процесу, тому звіт обов'язково містить рекомендації. Підсумки перевірки оголошуються педагогічному колективу, який має право роз'яснити певні позиції та внести корективи щодо помилкових зауважень.

Використання інформації, з якою працювали експерти, з іншою метою неприпустимо. Слід відмітити, що зовнішнє оцінювання є об'єктивним, неупередженим. Для цього створені правові умови, адже у підсумковому звіті не вказуються прізвища експертів, що унеможливорює будь-які корупційні прояви.

Третій рівень оцінювання якості загальної середньої освіти в Німеччині має найбільшу цінність через свою практичну спрямованість. Він передбачає усунення недоліків, виявлених під час перевірки. Про це укладається спільна угода між педагогічним персоналом та керівництвом навчального закладу. Отже, перевірки шкіл у Німеччині сприяють розвитку навчальних закладів, впровадженню педагогічних інновацій, поліпшенню матеріально-технічної бази, є об'єктивними, справедливими та прозорими.

В Німеччині мережа закладів з вищої освіти включає університети (Universitäten), технічні університети і вищі школи (Technische Hochschulen/Universitäten), теологічні вищі школи (Theologische Hochschulen), педагогічні вищі школи (Pädagogische Hochschulen), вищі школи мистецтв (Kunsthochschulen), вищі фахові школи чи школи прикладних наук (Fachhochschulen), фахові академії (Berufsakademie). Однією з відмінностей у доступі до вищої освіти є відсутність зовнішнього оцінювання учнів. Академічні досягнення випускників гімназій беруться до уваги при зарахуванні до ВНЗ. У разі конкурсу на спеціальність – проводиться вступний іспит, але враховується й відсоток середньої шкільної оцінки.

Для Німеччини характерна еволюційна стратегія розвитку освіти, нарощування наукового потенціалу. Керівництво країни обирає ефективні і цивілізовані шляхи реформувань. Наприклад, фінансування додаткових 250–300 тис. місць для студентів класичних і технічних університетів протягом 2011–2015 рр. [6].

Для забезпечення якісної вищої освіти в Європі була впроваджена спочатку державна система акредитації вишів. Але з прийняттям документу «Європейські стандарти та рекомендації щодо забезпечення якості освіти» [7] та появою організацій «Європейська мережа агенцій з вищої освіти» (European Network for Quality Assurance in Higher – ENQA), «Європейський реєстр акредитаційних агенцій» (European Quality Assurance Register for Higher Education – EQAR) почався процес створення не-

урядових некомерційних акредитаційних агенцій, незалежних від міністерств освіти і вишів. Варто зазначити, що Україна в питанні забезпечення якості освіти пішла шляхом, який Європа вже пройшла. Так, 15 квітня 2015 р. Кабінетом Міністрів України прийнята Постанова № 244 «Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти» [8]. Набрав чинності зазначений документ 1 вересня 2015 р. Нині Міністерством освіти і науки України здійснюються заходи, пов'язані з утворенням Національного агентства. Отже, в Україні тільки розпочалися серйозні інституційні перетворення, спрямовані на впровадження незалежної оцінки якості вищої освіти. Орієнтирами реформування вітчизняного освітньо-наукового комплексу можуть стати принципи, які сформулювало керівництво ЄС за участю представників Німеччини: 1) швидке підвищення якості середньої та вищої освіти; 2) ліквідація несправедливостей у доступі до вищої освіти представників різних суспільних верств і перетворення вищої школи в головний шлях виходу молоді на ринок праці; 3) відкритість систем освіти для оточення і світу, зміцнення їх зв'язку з виробничим комплексом.

Привертає увагу досвід Республіки Казахстан у побудові національної системи забезпечення якості вищої освіти, який характеризується як прорахунками, так і досягненнями. В 1999 р. до Закону «Про освіту» [9] зроблена поправка щодо введення процедури оцінювання якості освітньої діяльності казахстанських вишів у формі державної акредитації. Вже в 2001 р. за результатами роботи трьох засідань Ради з акредитації поспіхом пройшли акредитацію 59 вишів. Після цього державна акредитація зазнала жорстокої суспільної критики і була припинена. Позитивні зміни відбулися через 10 років завдяки розробці Стратегічного плану розвитку Республіки Казахстан до 2020 р. [10], Державної програми розвитку освіти на 2011–2020 рр. [11] та внесенню змін до Закону про освіту [9]. Зазначені документи створили правову основу для створення незалежних акредитаційних агенцій. В 2011 р. був підписаний Наказ Міністерства освіти і науки Республіки Казахстан про порядок і вимоги щодо ведення Національних реєстрів акредитаційних органів [12]. Позитивні зміни стали можливими завдяки передачі державою частини своїх повноважень некомерційним неурядовим організаціям. При цьому держава залишила за собою право регулювати постачальників акредитаційних послуг шляхом їх включення до Національного реєстру акредитаційних органів. Передбачається створення балансу між розвитком самоврядування закладів освіти та ефективним оцінюванням якості, перехід від зовнішньої системи державного контролю до самокерованої системи освіти.

Безперечним успіхом реформування системи освіти відзначається Китайська Народна Республіка, яка здійснила перебудову радянської моделі освіти на сучасну диверсифіковану модель і стала одним із лідерів міжнародної освіти. Реформу було розпочато в 1993 р. Її основними напрямками стали: створення дворічних коледжів і професійних шкіл у галузі неуніверситетської вищої освіти; широка диверсифікація навчальних закладів для розмежування функцій центрального уряду і місцевих органів влади на рівні провінцій, районів, муніципалітетів; надання навчальним закладам широкої автономії; перехід на багатоджерельне фінансування освіти; збереження провідної ролі державного бюджету; скасування розподілу випускників ВНЗ (виняток – випускники педагогічних спеціальностей), перехід до вільного працевлаштування; створення недержавних ВНЗ; розвиток міжнародного співробітництва з метою наукових досліджень, проведення заходів для повернення студентів, які навчалися за кордоном, на батьківщину; демократизація методів управління в системі освіти. Заслуговує на увагу порядок створення вищих навчальних закладів, згідно з яким нові виші засновує Державна комісія з освіти після експертизи На-

ціонального комітету з оцінювання вищих навчальних закладів. Крім того, в КНР запроваджено загальнодержавне планування контингенту студентів, змінено концепцію освіти, оновлено навчальні плани та програми відповідно до сучасних досягнень науки. Проект «211» (1995 р.) активізував міжнародне співробітництво в навчальній та науково-дослідницькій діяльності, зацікавив підприємців вкладати кошти в освіту КНР. Проект «985» забезпечив створення в КНР університетів світового рівня. В рамках його проведення було відібрано 10 елітних ВНЗ. Кожний з них одержав на розвиток додаткові гранти (до 1,25 млрд дол. на рік). Заслугує на увагу структура управління вищою освітою КНР, в якій запроваджена дворівнева система відповідальності: центральний уряд відповідає за розроблення концепцій і загальне планування, курирує вищі національного значення; на провінційному рівні формують плани розвитку освіти, забезпечують безпосереднє фінансування ВНЗ, зміни, спрямовані на поліпшення управління й фінансування (заплановано збільшити державні витрати на освіту до 4% ВВП країни; згідно з проєктами «211», «985», надано право ВНЗ пошуку позабюджетних джерел фінансування). В КНР спостерігається посилення зв'язків ВНЗ з науковими центрами та виробництвом, урахування запитів конкретних роботодавців, практикується професійне стажування, виявлення і підтримка талановитих дітей та молоді, підвищення соціального статусу вчителів. Проте можна відмітити й негативні явища в системі освіти КНР, це – надмірна ідеологізованість освітнього процесу, географічний дисбаланс в розташуванні навчальних закладів, низький рівень доступу до вищої освіти сільської молоді.

Нині у світі загострюється проблема безробіття. Науковий прогрес висуває нові вимоги до вищої освіти. Тому постає питання про узгодженість потреб ринку праці з переліком спеціальностей та кількістю підготовки здобувачів вищої освіти. Розглянемо повчальний досвід Мексики з періорієнтації переліку спеціальностей на майбутні потреби ринку праці. Орієнтуючись на формування інформаційного «знаннєвого» суспільства, поширення надвисоких технологій, вищі Мексики почали готувати фахівців з нанотехнологій, екологічного інжинірингу [13]. Внаслідок цього підвищився рівень освітньої еміграції та безробіття серед молоді, значна кількість мексиканців з дипломами нанотехнолога змушені працювати не за фахом. Досвід Мексики показав, що при здійсненні адміністративно-правового забезпечення освіти і науки необхідно враховувати суспільно-політичні, економічні умови розвитку суспільства, реальну динаміку наукового прогресу, науково обґрунтовані потреби ринку праці в майбутньому, найбільш імовірні зміни світової вищої освіти.

Досвід Канади, на наш погляд, буде дуже цінним для розв'язання проблем інтернаціоналізації, децентралізації, фінансування вітчизняної системи освіти. Розвиток системи освіти в Канаді нерозривно пов'язаний з процесом державотворення. Канада має федеративний державно-територіальний устрій. Кожна провінція, яка приєднувалася до федерації, мала свою систему освіти. Тому децентралізація в управлінні освітою є особливістю канадської конституційної системи. Неоднорідність населення за релігійними, культурними та національними ознаками сприяло виникненню паралельної шкільної системи. Державою фінансуються як світські, так і релігійні навчальні заклади. Єдиною відмінністю є те, що в релігійних школах у програму введені релігійні предмети, здійснюється відповідне виховання. Навчальний рік триває 180–200 днів, залежно від провінції починається з кінця серпня або початку вересня й закінчується наприкінці червня. В Канаді дві мови мають офіційний статус: англійська, якою розмовляє приблизно 71% населення, і французька, яка широко розповсюджена лише в Квебеку. Відповідно до Конституції 1982 р., мешканцям Канади гарантовано право на

здобуття шкільної освіти мовою меншостей. Федеральний уряд фінансує організацію навчання національних меншостей їхніми мовами та вивчення другої державної мови. Широке поширення в Канаді одержали школи так званого занурення в мову, де в початковій школі 100%, а в середній від 50 до 25% предметів вивчають французькою мовою. Багатонаціональне канадське суспільство сприяло конституційному закріпленню ідеї рівності та поваги до національно-культурного самовираження громадян. Ця ідея пронизує освітні програми канадських провінцій, а навчальний процес орієнтований на виховання національної, релігійної та расової толерантності. Проте в державі час від часу загострюється проблема навчання корінних народів (індіанців, метисів), їх самоврядування, питання виходу Квебеку з федерації. Одним із шляхів вирішення зазначених проблем стало створення навчальних закладів нового типу. Такими школами керують корінні громади, програми навчання спрямовані на поглиблене вивчення корінних культур і мов, здійснюється підготовка вчителів з представників корінних національностей. Федеральний уряд надає широку фінансову підтримку даному проєкту.

Система освіти в Канаді складається з трьох рівнів: початкового, середнього й вищого. Вища школа поєднує 206 громадських коледжів і 76 університетів. За кількістю населення з вищою освітою країна поступається лише США. Поступово Канада перейшла від британської ієрархічної системи вищої освіти до елітарної американської моделі. Так само, як в Австрії та США, частка гуманітарної сфери у вищій освіті Канади набагато більша, ніж у Швеції, Німеччині або Японії. Однак, за даними щорічного звіту канадських університетів, вища школа рухається «повільно, але безпомилково в бік більш практичних програм» [14, с. 78]. Підготовка студентів здійснюється за трьома науковими ступенями – бакалавр, магістр, доктор. Для канадських університетів характерним є високий рівень автономії та демократії. Наприклад, вищі самі визначають вимоги для вступу до ВНЗ.

Значну увагу в Канаді приділяється фінансовому забезпеченню сфери освіти. Висока субсидованість вищої освіти знизилася її вартість порівняно з університетами США чи Європи. Відповідно до федеральної та провінційної програм, студенти одержують фінансову позику на оплату за навчання та особисті потреби. Висока репутація канадських університетів залучає на навчання велику кількість іноземних студентів.

Управління системою освіти має свої особливості. В канадських провінціях керівництво школами здійснюють автономні ради освіти. Нині освітня політика спрямована на їх скорочення. Провінція Нью-Брансвік першою перейшла на пряме управління навчальними закладами через міністерство освіти.

Цікавим та позитивним є досвід Швеції, в якій завершується успішний перехід від постіндустріального до інформаційного суспільства. Такий прогрес став можливим завдяки успішним освітнім реформам.

Значною мірою підготовка до взаємодії з найсучаснішою технікою обумовлюється раннім входженням підрастаючого покоління у глобалізований світ техніки, що й визначає зміст підготовки вчителів технології та професійного навчання у вищих школах Королівства Швеція [15, с. 16]. Тобто в них відбуваються актуальні процеси технологізації, робиться наголос на забезпеченні наукової діяльності сучасною технікою, інноваціями. Підтримуємо І.В. Жерноклеєва, котрий, виходячи з аналізу системи освіти Королівства Швеція, визначив наступні основні заходи щодо удосконалення підготовки майбутніх учителів технології та професійного навчання в Україні: 1) формування освітньої парадигми підготовки майбутніх учителів технології та професійного навчання, яка б відповідала сучасним світовим вимогам; 2) оновлення системи підготовки студентів в педагогічних університетах; 3) посилення соціальної спрямованості у підготовці майбутнього вчи-

теля технології; 4) забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів технології та професійного навчання до формування творчих якостей в учнів і оцінки їх індивідуальних якостей [16, с. 49].

Необхідно окремо звернути увагу на особливості адміністративно-правового забезпечення освіти та науки в США. Одним з чинників економічного зростання країни є патентна система, що визначає її конкурентоспроможність в світі і пояснює все зростаючу значущість наукових досліджень та інтелектуальної власності для технологічного розвитку США завдяки інноваційному менеджменту. До 1990-х років лише невелика частина результатів наукових досліджень і розробок університету потрапляла в промисловість. Дослідження і контакти вчених носили замкнутий характер, перетворюючи наукові досягнення на «чисту науку», а розвинені зв'язки з промисловістю практично були відсутні. В таких умовах передача промисловим фірмам технологій, розроблених університетами, могла мати тільки випадковий характер. Тим не менш, таке положення істотно змінилося, коли конкурентоспроможність промислових фірм в умовах жорсткої міжнародної конкуренції все більшою мірою стала визначатися наукоємною продукцією, яку випускали ці фірми. Саме тому вони, не обмежуючись власними дослідженнями або не маючи можливості проводити їх самостійно, у все зростаючих масштабах стали звертатися до комерціалізації університетських розробок. Більшість університетів, що мали крупні науково-дослідні програми, прийняли спеціальні документи про патентну політику (так звана Patent Policy), створили чи значно розширили спеціальні відділи, що забезпечують діяльність у сфері інтелектуальної власності, які істотно активізували патентування і ліцензування винаходів, права на котрі відтепер належали університетам [17, с. 36]. Під комерціалізацією наукових досліджень у США зазвичай розуміють не виконання університетом (або будь-якою іншою науковою організацією) наукових розробок за замовленнями Федеральних агентств або бізнес-компаній, а наступні можливі варіанти: 1) створення на базі наукових відкриттів і при наявності правової, фінансової та організаційної підтримки університетів спін-офф компаній і подальше отримання часткового прибутку від їх діяльності (дохід від акцій компанії), або отримання доходу від продажу компанії; 2) робота з патентування та патентної підтримки перспективних наукових відкриттів і подальше отримання прибутку від продажу ліцензій на ці патенти; 3) організація для дослідників навчальних програм і семінарів з правової та комерційної діяльності, а особливо їх тренінг для правильного спілкування з потенційними венчурними інвесторами [18, с. 4].

Важливо буде визначити, що в Україні слід приділити увагу тому, щоб комерціалізувати наукові та науково-технічні дослідження, створити належну патентну систему, яка б перетворила «чисту науку» на економічно корисні, практичні результати.

Висновки. Запорукою успішного реформування і прогресивного розвитку освітньо-наукових комплексів Австрії, Канади, Китайської Народної Республіки, Німеччини, Сполучених Штатів Америки, Швеції стала розробка такого адміністративно-правового забезпечення сфери освіти та науки, яке ґрунтувалося на принципах поєднання сучасних педагогічних інновацій з найкращими здобутками педагогічної спадщини, інтернаціоналізації навчання і збереження самобутності національних меншин, активізації міжнародних зв'язків ВНЗ і створення належних умов для талановитої молоді та учених на батьківщині, надання високої суспільної значущості й поваги педагогам та ученим, забезпечення високої якості освіти на всіх її рівнях, доступності широких верств населення до вищої освіти, демократизації методів управління в системі освіти, високої автономізації навчальних закладів, перехід від зовнішньої системи контролю до самокерованої системи освіти, посилення зв'язків наукових центрів з виробництвом, урахування запитів конкретних роботодавців, перехід на багатоджерельне фінансування. Зазначені принципи можуть слугувати орієнтирами для вдосконалення адміністративно-правового забезпечення освіти та науки в Україні, яке слід здійснювати з урахуванням політичної, культурної, економічної сфер суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Куньч З.Й. Універсальний словник української мови / З.Й. Куньч. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. – 848 с.
2. Estermann T. Setting the context: University Autonomy & Funding in Europe: ATHENA Workshop Ukraine «Fostering Sustainable and Autonomous Higher Education Institutions», 6 November 2013 [Electronic resource]. – URL: <http://www.eua.be/events/past/2013/ATHENA-Workshop-Ukraine/Presentations.aspx>.
3. Developing autonomy and funding reforms at system level – an example from Austria: ATHENA Workshop Ukraine «Fostering Sustainable and Autonomous Higher Education Institutions», 6 November 2013 [Electronic resource]. – URL: <http://www.eua.be/events/past/2013/ATHENA-Workshop-Ukraine/Presentations.aspx>.
4. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII // Голос України. – 2014. – № 148.
5. Schulrahmengesetz – Novelle vom 20.08.1998, BGBI. I. § 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bmbf.de/documents/1998>.
6. National summary sheets on education systems in Europe and ongoing reforms. Germany. October 2009. – 14 p. [El. resource]. – URL: www.eurydice.org/ressources/.
7. Standards and guidelines for quality assurance in the European higher education area: ENQA report [El. resource]. – URL: www.enqa.eu/Indirme/esg.
8. Постанова Кабінету Міністрів України № 244 від 15.04.15 р. «Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.zakon.rada.gov.ua/go/244-2015>.
9. Об образовании: Закон Республики Казахстан от 27.06.2007 г. № 319-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon.kz/141156-zakon-respubliki-kazakhstan-ot-27.html.
10. Стратегический план развития Республики Казахстан до 2020 года: Указ Президента Республики Казахстан от 01.02.2010 г. № 922 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.google.com.ua/search?client=opera&q=https://www.ru.government.kz/%2B/%2Bdocs%2B/%2B100000922_20100201&sourceid=opera&ie=utf-8&oe=utf-8&channel=suggest&gws_rd=ssl.
11. Государственная программа развития образования на 2011–2020 годы: Указ Президента Республики Казахстан от 07.12.2010 г. № 1118 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.google.com.ua/search?client=opera&q=ru.government.kz/+resources/+docs/+doc18&sourceid=opera&ie=utf-8&oe=utf-8&channel=suggest&gws_rd=ssl.
12. Национальный реестр аккредитационных органов Республики Казахстан [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.edu.gov.kz/ru/deyatelnost/akkreditacija_organizacij_obrazovaniya/.
13. Vries de W. Job satisfaction among Mexican alumni: A case of incongruence between hunch-based policies and labor market demands / Vries de W., Carbera A., Anderson Sh. // Higher Education. – 2008. – Vol. 56, № 7. – P. 699–722.
14. Statistics Canada. Catalogue № 81 – 229. Education in Canada, 2008.
15. Исмаилов Э.Э. Национальное обязательное образование Швеции / Э.Э. Исмаилов. – Калининград: БГА РФ, 2004. – 25 с.
16. Жерноклеев И.В. Сучасний стан і реформа системи підготовки майбутніх учителів технології та професійного навчання у Швеції / І.В. Жерноклеев // Проблеми трудової і професійної підготовки. – 2011. – Вип. 16. – С. 43–50.
17. Жаворонкова Г.В. Система знань як складова інтелектуального капіталу інноваційних підприємств / Г.В. Жаворонкова // Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки». – 2005. – Ч. 2. – Т.3. – № 6. – С. 34–39.
18. Марков К.А. Законодательство, организации и программы поддержки коммерциализации научных разработок в США / К.А. Марков [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eureca.unn.ru/pages/razrabotki/1/05.pdf>.